

JAN ŠTEMBERK
IVAN JAKUBEC

HOTEL ALCRON

K DĚJINÁM SYMBOLU
ČESKÉHO
A ČESKOSLOVENSKÉHO
HOTELNICTVÍ

Hotel Alcron

K dějinám symbolu českého
a československého hotelnictví

Jan Štemberk, Ivan Jakubec

Recenzovali:

doc. PhDr. Pavel Mücke, Ph.D.

PhDr. et PaedDr. Jiří Dvořák, Ph.D.

Na obálce: fotografie hotelu Alcron

Vydala Univerzita Karlova

Nakladatelství Karolinum

Praha 2022

Redakce Dita Křišťanová

Grafická úprava Jan Šerých

Sazba DTP Nakladatelství Karolinum

Vydání první

© Univerzita Karlova, 2022

© Jan Štemberk, Ivan Jakubec

Cover photo © ČTK / 1933

ISBN 978-80-246-4971-9

ISBN 978-80-246-5210-8 (pdf)

Univerzita Karlova
Nakladatelství Karolinum

www.karolinum.cz
ebooks@karolinum.cz

OBSAH

Úvod	7
<hr/>	
K vývoji pojmu hotel	11
Vývoj hotelnictví v meziválečné Praze	14
Ing. Alois Krofta - zakladatel hotelu Alcron	22
Vznik hotelu Alcron	35
Cesta na vrchol dobové elity, první slavní návštěvníci	43
Protektorátní éra (1939-1945)	58
Nové úkoly v osvobozené republice	72
Hotel Alcron v éře budování socialismu	79
„V zájmu národní bezpečnosti“	110
Významní či slavní návštěvníci hotelu	112
Účast hotelu Alcron na výstavách EXPO	116
Alcron v turbulentní době 90. let 20. století	120
Návrat na výsluní - nové osudy ve 21. století	127
Alcron v literatuře, na divadle, ve filmu a výtvarném umění	134
Alcron v literatuře a na divadle	134
Alcron ve filmu a film v Alcronu	138
<hr/>	
Závěr	141
<hr/>	
Summary	144
Významní návštěvníci hotelu Alcron (výběr)	148
Seznam pramenů a literatury	150
Seznam vyobrazení	157
Autoři	158

ÚVOD

Hotel Alcron se v českém hotelnictví stal pojmem i symbolem. Název je bezesporu výjimečný. Po světových metropolích najdeme celou řadu hotelů nesoucí názvy Royal, President, Esplanade, Ambassador, Belvedere apod., ale Alcron je jedinečný a nachází se v samém centru Prahy. Stejně jako symbolem pařížského hotelnictví je proslulý Ritz, Praha má svůj Alcron. Název, který vznikl z počátečních písmen jména zakladatele hotelu, přežil všechny turbulentní změny, jimiž se 20. století vyznačovalo, a až na krátké období po privatizaci v 90. letech, zdobí budovu ve Štěpánské ulici dodnes.

Alcron se stal symbolem kvality poskytovaných služeb, špičkové kuchyně a vybraného stolování. Na počátku 30. let „Alcron byl prvním hotelem v Praze vyhovujícím mezinárodním nárokům.“¹ V roce 2022 bude hotel slavit své 90. narozeniny, z nichž více než osmdesát let vítal ve svých prostorách domácí i zahraniční návštěvníky Prahy a skýtal přístřeší kulturním i společenským akcím. Přímo se nabízí položit si otázku, odkud se vzalo toto specifické postavení, které se žádnému jinému hotelu v českých dějinách získat nepodařilo? Bezesporu zajímavou osobou je i zakladatel a majitel hotelu Alois Krofta, který se ukázal být prozíravým podnikatelem.² Cílem předložené monografie je sledovat vývoj hotelu od jeho počátků až do doby přelomu 20. a 21. století.

Zamýšlenému cíli autoři přizpůsobili i strukturu knihy, při níž byli vedeni převážně chronologickým hlediskem. V úvodních kapitolách se snaží stručně přiblížit dobové pojetí pojmu hotel a stav hotelnictví v meziválečné Praze tak, aby vytvořili nezbytný kontext. Alois Krofta byl autorem nejen myšlenky, ale i architektonického zpracování hotelu a též jeho prvním majitelem. Bez něho by obraz hotelu Alcron nemohl být dostatečně plastický. Při dalším členění textu autoři vymezili mezníky, které je z pohledu vývoje hotelu možné vnímat jako klíčové. Poslední kapitola je věnována kulturní historii, přesahům hotelu do oblasti kultury a umění.

1 „Alcron war das erste internationale Ansprüche genügende Hotel Prags.“ Die Böhmischen Länder. *Handbuch der Denkmähler und Gedenkstätten europäisches Kulturbeziehungen in den Böhmischen Ländern*, Prag 1997, s. 184.

2 Na význam osoby Aloise Krofty již před delší dobou upozornil Ivan Jakubec. Ivan Jakubec: Ing. Alois Krofta, zapomenutý podnikatel v cestovním ruchu, *Cestování včera a dnes* 3, č. 1 (2006), s. 50–55.

Prvotní podnět k zpracování dějin Alcronu vzešel před několika lety od vedení hotelu, které se s touto ideou obrátilo na vedení Filozofické fakulty Univerzity Karlovy. Následná jednání směřovala k jisté profilaci tématu a také ke zpřístupnění některých pramenů, které mělo vedení hotelu ve svém držení. Zvláště se jednalo o dvě knihy hostů z prvních let provozu hotelu. Poté zájem vedení hotelu o publikaci ochladl. Původní záměr zachytit historii tohoto výjimečného podniku, v němž se bez nadsázky zrcadlily dějiny československé a české od třicátých let 20. století, se tak podařilo naplnit, na čtenářích bude záviset posouzení do jaké míry.

V dubnu 2022 oslaví hotel Alcron své devadesátiny. Tato publikace, vycházející v období výročí, je tak vlastně příspěvkem k jeho bohaté minulosti. Je to vítaná příležitost pro obohacení veřejného prostoru příběhem slavného hotelu, jehož útroby kráčely dějiny a mezi jehož zdmi se odehrávaly světlé i tmavé momenty české a československé historie. Při studiu zdánlivě snadno zdokumentované problematiky se autoři museli vypořádat s řadou obtíží a úskalí. Základem je fragmentárnost a nedostatek dochovaných pramenů a dokumentů, roztržštěných do řady institucí a fondů, a také poněkud delší časový odstup, který by umožnil více využít pamětníky. Pokus „vytěžit“ bývalé pracovníky hotelu (např. ředitelku Ing. J. Harbichovou, náměstka ředitele Ing. Šeráka) bohužel vedl jen k získání několika dílčích informací. Autoři děkují vedení hotelu Alcron za poskytnutí materiálů nalézajících se v držení hotelu, stejně jako podporu ze strany vedení Filozofické fakulty UK v čele s tehdejším děkanem doc. PhDr. Michalem Pullmannem, Ph.D., a Nakladatelství Karolinum za vstřícnost. Dále autoři vyslovují díky pracovníkům všech institucí, kteří byli nápomocni radou, zkušenostmi či odkazem na relevantní zdroje, zejména tam, kde prostředky běžné heuristické praxe byly vyčerpány, a v neposlední řadě i oběma váženým recenzentům, kteří přečtení rukopisu věnovali čas a poskytli autorům cenné podněty.

BIBLIOGRAFICKÁ POZNÁMKA ANEB CO SE O DĚJINÁCH HOTELU, O JEHO VLASTNÍKU A ZAMĚSTNANCÍCH ZACHOVALO?

Napsat příběh hotelu je na první pohled velmi lákavá představa, která však naráží na roztržštěnost archivních fondů a sbírek, stejně jako na jejich nezpracovanost, nedostupnost a neúplnost. Přestože se na první pohled může zdát, že k dějinám hotelu Alcron přece musí být dostatek informací, opak je pravdou. Je to dáno řadou skutečností, na které jsme se v samotné knize pokusili poukázat. Alcron, ačkoli je významným hotelem, nemá svůj archivní fond. Zakladatel hotelu Alois Krofta si rozhodně nepotrpěl na velkou publicitu, nebyl veřejně činným a vždy se snažil stát spíše v pozadí. Rozhodu-

jící informace k jeho osobě a rodině tak bylo nezbytné čerpat z evidence obyvatel pražského Policejního ředitelství (Národní archiv), matrik a evidence studentů pražské techniky (Archiv Českého vysokého učení technického). Z dostupných pramenů se nám podařilo zkonstruovat Kroftův obraz až do konce 40. let, kdy byl po znárodnění nucen hotel opustit.³ Poslední desetiletí života bohužel zůstává nadále skryto. Z pohledu dějin hotelu se sice nejedná o významné skutečnosti, ale pro celkový obraz zakladatele hotelu již důležité jsou. Autoři se snažili kontaktovat se žádostí o spolupráci i mladší Kroftovu dceru Alexandru i syna Kroftovy starší dcery Mirjany, Ladislava Pražáka, limského lékaře, avšak bez výsledku. Bližší informace k podzimu Kroftova života nám neposkytla ani kronikářka obce Roztoky u Prahy, kde měl podle dostupných údajů Krofta pobývat.

Informace o vývoji samotného hotelu se nacházejí v celé řadě archivních fondů a dobových periodik.⁴ Z archivních dokumentů byly zejm. vytěženy Národní archiv (fondy Ministerstvo průmyslu, obchodu a živností, Ministerstvo vnitřního obchodu, Úřad předsednictva vlády – běžná spisovna, ÚV KSČ, Německé státní ministerstvo pro Čechy a Moravu, Ministerstvo vnitra – Stará registratura), Státní oblastní archiv v Praze, Archiv hlavního města Prahy, Archiv bezpečnostních složek, Archiv Pražské informační služby, Archiv Divadelního ústavu, Archiv ČTK a materiály v majetku hotelu Alcron. Další informace byly nalezeny v dobovém tisku, publicistice, odborné literatuře domácí i zahraniční proveniencí, publikovaných vzpomínkách a v neposlední řadě i v podnikovém časopise hotelu Alcron today. Právě dobová publicistika přinesla řadu velmi cenných informací, zvláště k bohatému kulturnímu a společenskému životu, jenž se na půdě hotelu odehrával, a též k významným hostům. Do jisté míry tak pomohla obohatit knihu o kulturní život a rozšířit záběr i na kulturní dějiny hotelu. Autorům se bohužel přes veškerou snahu a vedená jednání nepodařilo vytěžit materiály ke stavební stránce hotelu uložené v Archivu odboru výstavby Úřadu městské části Praha 1.

Speciální zdroj informací představují knihy hostů. Hotel Alcron si takovou knihu významných návštěvníků od svého otevření vedl. V takovém případě se jedná o jakousi výkladní skříň, jež zdobí podpisy a bezprostřední zážitky z pobytu. První kniha hostů se v roce 1958 ztratila, podařilo se ji objevit v jednom z antikvariátů až po dvaceti pěti letech, a to ještě v poškozeném stavu. Lze ji však považovat za nejstarší dochovanou knihu tzv. VIP v Praze. Obsahuje podpisy celé řady zvučných jmen i těch dnes neznámých: šansoniéra Maurice Chevaliera, francouzského vyslance Léona Noëla, švédského prince

3 Dosud provedená bádání ukazují na zajímavý fakt, že se po řadě významných představitelů ekonomického i společenského života po roce 1948 vytrácejí stopy. Jejich „poúnorový“ život se tak dá jen velmi obtížně rekonstruovat.

4 Přehled použitých archivních fondů a periodik je uveden v seznamu pramenů a literatury.

Eugena, princezen dánských a švédských, i sovětských funkcionářů. Nová kniha hostí obsahuje podpisy zpěvačky Cher, modelky Adriany Sklenaříkové, politika Silvia Berlusconiho a dalších.⁵

Je bezesporu dobře, že hotel Alcron přitahuje zájemce, zkoumající jeho současné, minulé i budoucí fungování. Zajisté ukazuje cestu k úspěšnému podnikatelskému plánu, kladoucímú důraz na kvalitu poskytovaných služeb. Hotel se stal také „renomovaným“ objektem zkoumání ve studentských kvalifikačních pracích, od bakalářských přes magisterské až k doktorským disertacím, z oblasti cestovního ruchu a hotelnictví.⁶

5 Bohdana Jarošová: Alcron má nejstarší pamětní knihu, *MF Dnes* 17 (1. 8. 2006), příloha, s. 1.

6 Matěj Polák: *Analýza vybraného hotelového řetězce a jeho postavení na trhu*, bakalářská práce, Vysoká škola hotelová v Praze 8, Praha 2014; Barbora Kreuzerová: *Fenomén baru a barmana za socialismu*, diplomová práce, FHS UK, Praha 2014; Nicole Moravcová: *Analýza činnosti obchodního oddělení pro vybraný hotel*, bakalářská práce, Vysoká škola hotelová v Praze 8, Praha 2014; Jaroslav Karkoš: *Specializace a konkurence vybraného hotelu*, bakalářská práce, FMV VŠE, Praha 2007.

K VÝVOJI POJMU HOTEL

Poskytování ubytovacích a stravovacích služeb má své počátky již v antice a souvislou kontinuální historii až do současnosti. Přístup k využívání těchto služeb se v historickém vývoji proměňoval, stejně jako jejich vnímání v rámci společnosti. Počátky hostinských služeb na českém území neměly na různých ustláno. Již v prvním legislativním počínu českého knížete Břetislava I. *Dekretch Břetislavových* z roku 1039 máme doloženu zmínku o „krčmách“. Jejich vnímání však bylo veskrze negativní, neboť předpis je označoval za původce všeho zla, „odkud pocházejí krádeže, vraždy, smilství a ostatní nepravosti“, a zakazoval jejich další zřizování a zcizování.⁷ Je zřejmé, že toto ustanovení nezabránilo dalšímu rozvoji tohoto podnikání ani nevedlo k jeho zániku. Hostince byly zakládány v městech i na vesnicích, v souvislosti s rozvojem dálkové (formanské) dopravy a poštovní sítě začaly vznikat tzv. zájezdní hostince, ve kterých se soustřeďovaly osoby na cestách. Z cestovních deníků raného i vrcholného novověku máme doloženu řadu stížností na čistotu, bezpečnost i nezávadnost podávaných jídel.⁸ Stále tak převažovalo pojetí hostince jako jisté nouzové možnosti, pokud nebylo možné využití „služeb“ u příbuzných či přátel.

V hostincích se střetávala široká směsice osob, od místních, přes formany, obchodníky až po cestující příslušníky vyšších vrstev. Právě pro tuto skupinu byly hostince nepřitažlivé. V době do konce 18. století bylo množství cestujících příslušníků vyšších vrstev relativně nízké, nicméně na přelomu 18. a 19. století se začal rozvíjet cestovní ruch, tedy cestování pro zábavu, osvěžení a rekreaci. Zvyšující se mobilita spojená i s novými motivy cest, do nichž patří i cesty do lázní, vedla ke zvýšení počtu osob na cestách, kterým však již nevyhovovaly strohé podmínky, které hostince nabízely.⁹

Hostince však nebyly jen místem, kde se dalo nasytit a přenocovat, ale též prostorem setkávání přátel a známých, při kterém docházelo k předávání novinek z širšího či užšího okolí, stejně jako zpráv místního významu. Pokud se turista vydával do neznámého místa, bylo mu tradičně doporučeno, aby se

7 *Kosmova kronika česká*, Praha 2005, s. 83.

8 Milan Hlavačka: *Cestování v éře dostavníků*, Praha 1996.

9 Hasso Spode: Eine kurze Geschichte des Hotels, in: *Voyage 2011 Das Hotel*, Berlin 2011, s. 13–14; nejpodrobnější dějiny hostinců vyšly až za války: Friedrich Rauers: *Kulturgeschichte der Gaststätte*, Berlin 1941.

zastavil v místním hostinci. Hostinský poradil s cestou, případně i doporučil někoho z místních, kdo mohl posloužit jako průvodce po okolí. Práce hostinského byla tradičně vyhrazena mužům. Ženy pohybuující se okolo hostince mívaly často nálepku lehkých děv. Ve snaze předcházet prostituci se objevovaly zákazy ženské obsluhy, neboť bylo obecně známo, že alkohol, který byl v hostinci snadno dostupný, snižuje zábrany.¹⁰ V sousedním Německu se se zákazem ženské obsluhy setkáváme ještě v nacistické éře ve 30. letech 20. století.¹¹ V obecnější rovině německojazyčné oblasti, včetně těch v českých zemích, byla ženská obsluha v „nenočních“ pohostinských podnicích (včetně lázeňského provozu) běžná. Českojazyčné prostředí se tomuto trendu přizpůsobovalo s jistým zpožděním.¹² Zvýšení počtu žen v pohostinských podnicích přineslo období druhé poloviny 20. století.

Požadavek vyšší kvality služeb a oddělení prvních turistů od místního obyvatelstva scházejícího se v hostincích nabízely hôtely. Již samotný název vycházel z francouzského označení pro honosné paláce či velké domy sloužící veřejným účelům. Právě tato sídla měla nová zařízení pro pohodlí turistů připomínat, hotel tak byl „hostinec většího druhu a lépe zařízený“.¹³ Po celé 19. století se v českých textech objevuje stále původní podoba přejatá z francouzštiny – hôtel. Teprve od 20. století se začala prosazovat počestěná varianta – hotel. Vysvětlující vymezení hotelu přináší ve druhé polovině 20. let 20. století Masarykův slovník naučný: „V nové době rozumí se hostincem většinou jen podnik poskytující jídlo a pití, kdežto celé zaopatření i s noclehem poskytují nyní hotely, které bývají, zejména v lázeňských a letních místech, často s velkým přepychem.“¹⁴ Toto vymezení odráželo posun, který se v chápání slova hotel projevil. Jestli označení hotel používané v době do první světové války v českém prostředí značilo luxusní podnik určený pro zámožnou klientelu, tak v meziválečném období se používání označení hotel rozšířilo i na podniky s několika pokojíky.

Podnikání v hostinských službách bylo ve druhé polovině 19. století upraveno živnostenským řádem (patent č. 227/1859 ř. z.). Jednalo se zvláště o § 16, který vymezoval jednotlivé okruhy hostinské činnosti, které mohly být hostinským po udělení koncesní listiny provozovány: přechovávat cizince; podávat pokrmy; výčep piva, vína a vína ovocného; výčep a drobný prodej pálených nápojů lihových; výčep vína strojeného a polovina; podávat

10 Podrobněji viz: Lada Hašková: *Ženy v hostinských živnostech (cca 90. léta 19. století – 50. léta 20. století)*, diplomová práce, FF Univerzita Pardubice, Pardubice 2009.

11 Ivan Jakubec – Jan Štemberk: *Cestovní ruch pod dohledem třetí říše*, Praha 2018, s. 131.

12 Václav M. Havel: *Mé vzpomínky*, Praha 1993, s. 185; dále též: Pavel Mücke: *Šťastnou cestu..?!*: *Proměny politik cestování a cestovního ruchu v Československu za časů studené války (1945–1989)*, Pelhřimov 2017, s. 137–138.

13 František Ladislav Rieger (ed.): *Slovník naučný*, díl III, Praha 1863, s. 903.

14 *Masarykův slovník naučný*, díl III, Praha 1927, s. 311.

čaj, kávu, čokoládu, jiné teplé nápoje a občerstvení; mít dovolené hry. Tato oprávnění mohla být povolena všechna či jen některé/á z nich. Pro provoz hotelu bylo nezbytné získat v koncesi oprávnění ku „přechovávání cizinců“. Ve své podstatě stejnou koncesní listinu tak měl hostinský, který pronajímal několik pokojů, jako provozovatel velkého hotelu se stovkou lůžek. Pravidla obsažená v živnostenském řádu platila až do poloviny 20. století.

Ve stredoevropském prostředí se hotely zrodily na počátku 19. století. Pravděpodobně prvním ve střední Evropě se stal hotel Badischer Hof v Baden-Badenu, otevřený v roce 1807. Hotel disponoval již více než 100 pokoji.¹⁵ Ukazovalo se tak, jakým směrem se budou trendy hotelového podnikání vyvíjet. Hotel musel nabídnout luxus, který odpovídal požadavkům turistů 19. století. Ti se rekrutovali z vyšších společenských vrstev. Pobyt v hotelu již neměl být nouzovým přenocováním, neboť již ani sama cesta nebyla vnímána jako strast, ale měl poskytnout v zásadě to, nač byl host zvyklý ve svém domově, a možná i více, aby turisty upoutal, oslovil je a přilákal k opětovné návštěvě. V průběhu 19. a počátku 20. století se hotely stávají průkopníky novinek a technických inovací. Jednotlivé podniky se stále zvětšovaly. Vedle běžných hotelů se začínají objevovat i „grandhotely“. Ty se odlišovaly hlavně svou velikostí a komfortem. Grandhotely disponující několika sty pokoji se stávaly přímo vizitkou míst. Na počátku 20. století jsme je nacházeli převážně v jednotlivých metropolích či lázeňských místech a jejich velikost odrážela i význam města nejen pro cestovní ruch, ale u metropolí i pro obchod. Hotel Waldorf-Astoria v Novém Yorku disponoval 2500 lůžky a londýnský Cecil mohl ubytovat více než 2000 hostů. Při přesunu do střední Evropy je patrný pokles počtu pokojů, odrážející význam místa. Berlínský hotel Centrál nabízel něco přes 1000 lůžek a vídeňský Grand Hotel jen přes 600 postelí.¹⁶ Postavení Prahy jako lokální metropole habsburské říše nevytvářelo podmínky ke stavbě grandhotelů. Praha se sice mohla pochlubit celou řadou hotelů, s ohledem na dobu vzniku většinou postavených v secesním slohu, jejich kapacita se však pohybovala jen do 100 lůžek.

Je nutno připomenout, že hotelnictví bylo významným nositelem modernizačních a inovačních procesů, a to nejen ve sféře pohostinství, ale i obecněji cestovního ruchu a bytové kultury, a tím zprostředkovaně i životního stylu. Rozvoj kvality a rozsahu nabízených služeb se promítal do vybavení pokojů i společných prostor. Hotelový inventář se tak do jisté míry stával svými vlastnostmi inspirací pro bytovou kulturu.¹⁷

15 H. Spode: Eine kurze Geschichte des Hotels, s. 14.

16 Tamtéž, s. 15.

17 Blíže viz: Andrew K. Sandoval-Strausz: *Hotel: an American history*, Yale 2007.

VÝVOJ HOTELNICTVÍ V MEZIVÁLEČNÉ PRAZE

České země v době existence rakousko-uherské monarchie představovaly okrajové území. Praha, ač byla druhým největším městem rakouské části monarchie, byla jen provinční metropolí, což se promítalo i do stavu pražských hotelů. V Praze samozřejmě hotely byly, ale ve srovnání s podniky ve Vídni, Berlíně a jiných tradičních metropolích, se jednalo o menší zařízení s několika desítkami postelí. Trend pomalého rozvoje hotelů v Praze ještě narušila první světová válka. V roce 1918 vzniklo Československo, Praha se stala metropolí nového státu, stav jejích hotelových podniků však této skutečnosti neodpovídal. Nedostatek hotelů a nízký standard nabízených služeb nebyly jedinými problémy. Pomoci zlepšit kvalitu nabízených služeb mělo zřízení hotelového instruktoraátu při ministerstvu průmyslu, obchodu a živností (zákon č. 649/1919 Sb. z. a n.). Jeho účelem bylo stálými revizemi pečovat o odstranění závad na ubytovacích zařízeních, podporovat modernizaci starších podniků, stanovisky a radami napomáhat stavbám a zařizování nových hotelů, podávat dobrozdání týkající se cen ubytovacích služeb a zároveň dohlížet na jejich dodržování a zastupovat zájmy hotelového průmyslu při jednání se státními orgány. Nejednalo se však o jediné potíže, se kterými se pražské hotely potýkaly. Vznik nového státu uváděl v život nové úřady a do Prahy se stěhovala ústředí řady významných podniků, které bylo potřebné někde umístit. Hotelové podniky se pro to zdály ideálními a změna hotelového pokoje na kancelář byla celkem snadnou. Zabránit dalšímu rušení hotelů měl zákon č. 54/1920 Sb. z. a n. o zákazu zcizovat hotely bez souhlasu ministerstva průmyslu, obchodu a živností.¹⁸

Neexistence moderních hotelových podniků a nedostatek hotelových pokojů byl v Praze na počátku 20. století citelný. Stát prostřednictvím ministerstva průmyslu, obchodu a živností dokonce uvažoval vystavět v Praze „alespoň jeden velký vzorný hotel“. Od tohoto plánu bylo následně upuštěno, zvláště s ohledem na vysoké náklady a nemožnost dosáhnout dohody s pražským magistrátem na přenechání vhodného pozemku.¹⁹

18 Jan Štemberk: *Fenomén cestovního ruchu. Možnosti a limity cestovního ruchu v meziválečném Československu*, Praha - Pelhřimov 2009, s. 91.

19 *Národní shromáždění republiky Československé*, Praha 1920. http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/tisky/t1282_00.htm (10. 2. 2019)

Praze scházely hlavně moderní hotely vyhovující evropským standardům. Většina existujících hotelů totiž nabízela pouze nižší komfort. Hotel byl tím prvním, co cizinec v navštívené zemi viděl, a také zde trávil obvykle nejvíce času. Tyto neduhy měly být překonány výstavbou nových komfortních hotelů, z nichž řada stála poté na špici dobového žebříčku. V letech 1918–1926 bylo v Praze vybudováno v zásadě osm moderních nových hotelů. Stavba nového moderního hotelu si vyžádala náklady minimálně 12 mil. Kč. Růst komfortu, který hotely nabízely, je možno doložit statistikou koupelen. V roce 1923 disponovaly pražské hotely 98 privátními koupelnami a o pět let později již 546 koupelnami. Vedle komfortu se samozřejmě zvyšovala i kapacita. V roce 1918 bylo v Praze k dispozici 1869 pokojů s 2624 lůžky. O téměř deset let později v roce 1927 se již jednalo o 3280 pokojů s 5000 lůžky.²⁰ Můžeme tak říci, že se počet pokojů i lůžek téměř zdvojnásobil. Z dobových materiálů vyplývá, že cca 5 měsíců v roce byla využita jen 1/3 lůžek, po dobu dalších 5 měsíců bylo obsazeno cca 90 % lůžek a pouze dva měsíce v roce (červen a srpen) převyšovala poptávka nabídku.²¹

Ceny hotelových pokojů byly v Praze regulovány. V souladu s výnosem ministerstva pro zásobování lidu ze dne 29. listopadu 1923 podléhalo každé zvýšení cen souhlasu příslušného živnostenského úřadu, který si musel vyžádat stanovisko hotelového instruktora. Obecně platilo pravidlo, že ceny se zvyšovat nemají. V zásadě jediným opodstatněným důvodem pro zvýšení ceny bylo provedení investic do vybavení a kvality poskytovaných služeb. Pokud mohl žadatel takové investice doložit, tak měl velkou naději, že bude jeho žádosti vyhověno. Příkladem byla žádost hotelu Centrál o zvýšení cen pokojů cca o 25 % z roku 1926, kterou odůvodnil investicemi ve výši 2,5 mil. Kč se „zavedením četných lázní [koupelen; pozn. aut.]“. Hotel po rekonstrukci patřil k předním podnikům v Praze.²² Obvykle byly ceny deklarovány ve vztahu k jednotlivým pokojům v hotelu, kdy platilo, že pokoje v prvním poschodí a v mezaninu jsou dražší než ty v jiných částech hotelové budovy.

Druhou cestou ke zvyšování kvality pražských hotelů meziválečného období se staly kontroly prováděné hotelovým instruktorem a povinnost zjištěné nedostatky odstranit. Hotelový instruktora se zaměřoval zvláště na kontroly menších hotelů. Důsledkem kontrol byly drobné úpravy. Příkladem může být hotel Ferdinanda Míky v Palackého ulici v pražském Karlíně, kde byl v důsledku kontroly „koberec ve vestibulu vyspraven, roztrhaná žíněnka v pokoji č. 36 nahrazena novou a opotřebované prádlo vyměněno za nové“.²³

20 Národní archiv (dále jen NA), fond Ministerstvo průmyslu, obchodu a živností (dále jen MPOŽ), karton (dále jen k.) 2634, Spis č. 17764/1928.

21 NA, fond MPOŽ, k. 2634, Spis č. 17762/1928.

22 NA, fond MPOŽ, k. 2632, Spis č. 74390/26.

23 NA, fond MPOŽ, k. 2632, Spis č. 2356254/25.

Výnos ministerstva pro zásobování lidu z 29. listopadu 1923 byl zrušen v říjnu 1927. V Československu tak byla zavedena volná tvorba cen, které však nesměly být zjevně přemrštěné, v tomto případě by totiž hrozilo stíhání ze strany lichevních úřadů. Ve velkých městech, stejně jako v Praze, však platily stále regionální vyhlášky, které ukládaly hoteliérům, o každé zvýšení ceny ubytování předem žádat. V Praze se jednalo o vyhlášku o živnostensko-policejní úpravě živnosti hostinské a výčepnické v hlavním městě Praze ze dne 22. října 1924. Podle této vyhlášky musel být ceník před zvýšením cen předložen živnostenskému referátu magistrátu ke schválení.²⁴ Také další ustanovení této vyhlášky si zaslouží zmínku. Obecně v hostinských podnicích bylo povoleno kouření, ale pouze za podmínky, že na stolech byly popelníky, v bufetech a cukrárnách bylo kouření zakázáno. Zakázáno bylo též plivání na podlahy a vodění psů do hostinců.²⁵

Ubytování v komfortnějších hotelích podléhalo i přepychové dani. Daň vycházela ze zákona č. 321/1921 Sb. z. a n. a následně zákona č. 268/1923 Sb. z. a n. Přepychové dani ve výši 10 % z ceny podléhaly pokoje ve městech s více než 20 tisíci obyvateli, pokud cena za jednolůžkový pokoj byla vyšší než 20 Kč a u dvoulůžkového pokoje vyšší než 35 Kč. V ostatních místech pak byla daň vyměřena, pokud jednolůžkový pokoj byl dražší než 30 Kč a dvoulůžkový dražší než 40 Kč. Do celkové ceny, ze které byla daň vyměřována, se započítávaly obecní dávky z přechodného ubytování a další placené služby poskytované hostům.²⁶

Druhá polovina 20. let se stala zlatým obdobím pro nové moderní hotely v Praze. Rozvoj cestovního ruchu stimulovaný hospodářskou konjunkturou přilákal k investicím do hotelových podniků další zájemce. V roce 1927 zahájily svůj provoz v Praze dva moderní hotelové podniky. V červenci 1927 se otevřely brány hotelu Esplanade v blízkosti Wilsonova (dnes Hlavního) nádraží. Hotel byl vybudován italskou pojišťovnou Riunione Adriatica di Securta, v budově z roku 1925, která dosud sloužila jako kanceláře. Hotel měl 100 lůžek, čítárnu, francouzskou restauraci s prosklenou kopulí, kavárnu a noční bar v tureckém stylu. V šestém patře byly luxusní apartmány.²⁷ Provoz hotelu zajišťovala firma Eduarda Bauera, který se stal ředitelem. Ceny pokojů se v hotelu Esplanade pohybovaly od 40 do 400 Kč za apartmán. Většina pokojů stála na jednu noc okolo 100 Kč. Hotel samozřejmě patřil k nejdražším, ale současně nejkomfortnějším ve městě, „kde zpravidla seskupují representanti

24 NA, fond MPOŽ, k. 2633, Ceny v Pražských hotelích – klasifikace hotelů, 16. 11. 1937.

25 Zákaz vodit psy do hostinských místností platil již na základě vyhlášky magistrátu z 21. 12. 1904. NA, fond MPOŽ, k. 2641, Spis č. 64276/1931.

26 NA, fond MPOŽ, k. 2632, Spis č. 71806/26.

27 Jan Sváček: Půlstoletí dobrých služeb, *Československé pohostinství a cestovní ruch* 24, č. 4 (1978), s. 102.

cizích mocností a význační oficiální hosté čsl. republiky“.²⁸ Ze strany ministerstva průmyslu, obchodu a živností byla patrná snaha hotelu pomáhat. Blahosklonně se stavělo k žádostem o zvýšení cen. „Hotel Esplanade je úplně nově postavený podnik, nemůže být v kalkulaci cen nijak brzděn. Je to hotel z větší části luxusní a výše jeho cen musí být správou tak regulována, aby nebyl pasivní. Ostatně při zdravé konkurenci v Praze zavládnou stejně budou i jeho ceny časem urovnány tak, aby nebyl publikem opomíjen.“²⁹ Ministerstvo průmyslu, obchodu a živností se též snažilo pomoci hotelu při získání státních garancí, když se Eduard Bauer rozhodoval na počátku 30. let hotel za více než 9 mil. Kč od italského vlastníka odkoupit.³⁰

Druhým luxusním hotelovým podnikem, který byl v Praze v roce 1927 (8. září) otevřen, se stal hotel Wilson na tehdejší Hooverově (dnešní Wilsonově) třídě. Jednalo se o novostavbu luxusního hotelu s téměř 100 pokoji, z nichž bylo 12 apartmánů. Hotel byl spojen s pražským architektem Josefem Sochořem. Cena pokojů se pohybovala od 30 do 170 Kč a apartmán vyšel na 300 Kč za noc.³¹

Většinu z nově otevřených podniků ve 20. a na počátku 30. let 20. století bychom mohli zařadit mezi „velkohotely“ mající alespoň 100 pokojů. Nacházely se obvykle ve vnitřním městě, byly moderně vybaveny a splňovaly požadavky náročné klientely. Počet hotelů s více než 100 pokoji v roce 1934 překračoval deset. Je třeba mezi ně započítat i hotel Atlantic procházející nákladnou rekonstrukcí. Pouze dva hotely používaly honosné označení grand-hotel (Šroubek a Steiner).

Výstavba Grandhotelu Steiner probíhala v letech 1927 až 1929 v Královédvorské ulici za Obecním domem v Praze. Nově postavený pětipatrový hotel vznikl na místě starších domů. Hotel disponoval 130 lůžky v 70 pokojích. Samozřejmě se stalo vybavení pokojů kvalitním nábytkem, telefon i to, že většina pokojů měla vlastní koupelnu. Hotel byl od časů svého vzniku vyhlášený jako místo setkávání a odpočinku řady prominentních hostů, včetně tehdejších politických špiček, setkávajících se v proslulém baru Boccaccio.³² Rodinnými vazbami byl podnik propojen s nedalekým hotelem Centrál v Rybné ulici.

Grandhotel Šroubek (později Evropa) v dolní části Václavského náměstí vznikl z bývalého Hotelu u Arcivévodů Štěpána. Hotelovou stavbu v roce 1924 koupili manželé Karel a Berta Šroubkovi. Do přestavby na moderní hotelový podnik, odpovídající situaci v polovině 20. let 20. století, vložili 20 mil. Kč.

28 NA, fond MPOŽ, k. 2641, Spis č. 60397/1931.

29 NA, fond MPOŽ, k. 2632, Spis č. 92688/1927.

30 NA, fond MPOŽ, k. 2641, Spis č. 68796/1931.

31 NA, fond MPOŽ, k. 2632, Spis č. 42434/1927.

32 Podrobněji viz: *Grand hotel Bohemia Historie* <https://www.grandhotelbohemia.cz/cz/historie/> (10. 5. 2021).

UKÁZKY-MENU

(Jídla mění se podle přání a sezony.)

Kč 25.-

Polévka
Ruská vejce
Boeuf à la mode
Pommes duchesse
Dort

Kč 35.-

Polévka
Kapr pečený neb vařený
brambůrky
Pařížská kýta
Risi-bisi
Piškotová roulada
s polevou

Kč 40.-

Polévka Royal
Jemné ragout v mušlích
Srncí kýta na madeiře
Paštičky s brusinkami
Zmrzlina
Černá káva

Kč 50.-

Polévka ragout z kuřat
Vařený candát s máslem
Telecí fileť na žampionech
obložené
Jahodové parfait
Mocca

30 GRAND HOTEL ŠROUBEK

Kč 60.-

Polévka Veverka
Ragout z ryb
Telecí žebírka na hříbkách
à la Carobe
Husička pečená
smíšený salát - brambory
Coupe St. Jacques
Mocca

Kč 70.-

Polévka à la Reine
Fogoš à la Meunière
Boeuf à la Strokanoff
Pečený poulard
pommes pailles
Bomba Šroubek
Mocca

Kč 75.-

Hors d'oeuvre
Consommé v šálku
Ragout z kuřat Cardinal
Filet de boeuf Richelieu
Chřest - Sce Hollandaise
Bomba Kirkise
Mocca

Kč 90.-

Canapés à l'Américaine
Silný vývar z kuřat
v šálku
Rýnský losos s mayonaisou
Tournedos Rossini
Krocán
s kaštanovou nádivkou
saisonné salát
Sorbet Bohémien
Ovoce

Kč 100.-

Caviar Malossol
 Consommé v šálku
 Mořský jazyk à la Meunière
 Prsíčka z kuřátek
 zelenina – brambory
 Studený chřest
 Sce Vinaigrette
 Bažant pečený
 brusinky
 Peche Melba
 Giardinetto
 Mocca

Kč 120.-

Pěna z husích jater
 na Marsale
 Pravá želví polévka
 Humr neb langusta
 à l'Américaine
 Anglické fileť hovězí
 jemně obložené
 Artičoky à l'Estragon
 Štýrský kapoun
 špikovaný
 Pommes Anna – kompot
 Pouding Impérial
 Macedonský salát
 Smíšený sýr
 Ovoce
 Mocca

Jednotlivé chody a ceny jídel mění se podle volby a sezony.
 Ceny rozumí se pro 1 osobu, bez nápojů při nejmenším počtu
 6 osob.